

ПРІОРИТЕТНІ ЗАХОДИ У СФЕРІ ЛІКВІДАЦІЇ ЗЛИДЕННОСТІ ЯК НЕОБХІДНОЇ УМОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

© 2016 КОЖУХОВА Т. В.

УДК 339.97

Кожухова Т. В. Пріоритетні заходи у сфері ліквідації злиденності як необхідної умови сталого розвитку

У статті розглянуто причини злиденності в найменш розвинутих країнах (НРК). Обґрунтовано пріоритетні заходи щодо ліквідації злиденності, що включають збільшення продуктивності сільського господарства, доступ до водопостачання, санітарії та гігієни, покращення охорони здоров'я та соціального захисту, забезпечення освіти, покращення стану навколишнього середовища. Визначено, що здійснення цих заходів дозволить збільшити доходи сільського населення, покращити здоров'я людей, підвищити рівень життя, збільшити його тривалість, підвищити працездатність, скоротити нерівність, розширити права і можливості кожної людини, а отже, ліквідувати злиденність. Відзначено, що пріоритетні заходи потребують значної національної державної фінансової підтримки. Поряд з національним державним фінансуванням базових потреб населення НРК необхідним є також міжнародне фінансування, що відіграє важливу роль в активізації спільних зусиль щодо досягнення сталого розвитку.

Ключові слова: сталий розвиток, ліквідація злиденності, базові (соціальні) послуги, найменш розвинуті країни.

Рис.: 2. Бібл.: 25.

Кожухова Тетяна Валеріївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки, Криворізький економічний інститут Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана (пр. Поштовий, 64, Кривий Ріг, Дніпропетровська обл., 50000, Україна)
E-mail: tk1897245@gmail.com

УДК 339.97

UDC 339.97

Кожухова Т. В. Приоритетные меры в сфере ликвидации нищеты как необходимого условия устойчивого развития

В статье рассмотрены причины нищеты в наименее развитых странах (НРС). Обоснованы приоритетные мероприятия по ликвидации нищеты, которые включают увеличение производительности сельского хозяйства, доступ к водоснабжению, санитарии и гигиене, улучшение здравоохранения и социальной защиты, обеспечение образования, улучшение состояния окружающей среды. Определено, что осуществление этих мероприятий позволит увеличить доходы сельского населения, улучшить здоровье людей, повысить уровень жизни, увеличить ее продолжительность, повысить работоспособность, сократить неравенство, расширить права и возможности каждого человека, а, следовательно, ликвидировать нищету. Отмечено, что указанные мероприятия требуют значительной национальной государственной финансовой поддержки. Наряду с национальной государственной финансированием базовых потребностей населения НРС необходимым является международное финансирование, которое играет важную роль в активизации совместных усилий по достижению устойчивого развития.

Ключевые слова: устойчивое развитие, ликвидация нищеты, базовые (социальные) услуги, наименее развитые страны.

Рис.: 2. Библ.: 25.

Кожухова Татьяна Валериевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры международной экономики, Криворожский экономический институт Киевского национального экономического университета им. В. Гетьмана (пр. Почтовый, 64, Кривой Рог, Днепропетровская обл., 50000, Украина)
E-mail: tk1897245@gmail.com

Kozhukhova T. V. The Priority Activities in the Sphere of Eradication of Poverty as an Indispensable Requirement for Sustainable Development

The article considers the causes of poverty in the least developed countries (LDCs). The priority activities for eradication of poverty have been substantiated, which include increase in agricultural productivity, access to water supply, sanitation and hygiene, improvement of the health and social protection, provision of education, environmental improvement. It has been determined that implementation of these activities will increase the rural population incomes, improve health of the people, uplevel the quality of life, increase its duration, improve earning capacity, reduce inequality, expand the rights and possibilities for every single person and, hence, eradicate poverty. It has been specified that these activities require considerable national public financial support. Along with the national public financing of the basic needs of population of LDCs, international funding is necessary, which plays an important role in strengthening the cooperative efforts to achieve sustainable development.

Keywords: sustainable development, eradication of poverty, basic (social) services, least developed countries.

Fig.: 2. Bibl.: 25.

Kozhukhova Tetiana V. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of International Economics, Kryvyi Rig Economic Institute of the Kiev National Economic University named after V. Getman (64 Poshtovyi Ave., Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region, 50000, Ukraine)
E-mail: tk1897245@gmail.com

У 2015 р. Генеральна Асамблея ООН визначила новий порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 р. – план дій для людей, планети і процвітання. У підсумковому документі саміту ООН «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 р.» визначено нові глобальні цілі: «покінути зі злиденністю та голодом у всьому світі; боротися з нерівністю всередині країн та між ними; будувати миролюбне, справедливе і вільне від соціальних бар'єрів суспільство; захищати права людини і сприяти забезпеченню гендерної рівності та розширенню прав і можливостей жінок та дівчат; забезпечити надійне збереження нашої планети та її природних ресурсів, ... створити умови для сталого,

всеохоплюючого і поступального економічного зростання, загального процвітання і гідної роботи для всіх з урахуванням різних рівнів національного розвитку і можливостей» [1].

Ліквідація злиденності була однією з цілей, визначених ще в «Декларції Тисячоліття ООН» (2000 р.) [2]. Попри значне скорочення злиденного населення, за даними ООН, у 2014–2015 рр. кількість людей, які живуть в умовах крайньої бідності, становила 836 млн, частка людей, що страждає від недоїдання, – 12,9% [3]. Тому у 2015 р. Генеральна Асамблея ООН визнала ліквідацію злиденності найважливішим глобальним завданням нового світового порядку денного і однією з необхідних умов сталого розвитку.

Проблемним питанням ліквідації голоду та підвищення продовольчої безпеки в найменш розвинутих країнах присвячено праці таких зарубіжних вчених, як Л. Браун (*L. Brown*) і У. Джентіліні (*U. Gentilini*) [4], Ф. Тазоача (*F. Tazoacha*) [5], А. Адде-Коренки (*A. Addae-Korankye*) [6], М. Фоголе (*M. Phogole*) [7], Д. Філіп (*D. Philip*) і М. Райхан (*M. Rayhan*) [8], А. Гамава (*A. Gamawa*) [9]. Проблеми бідності та соціальної нерівності вивчали українські вчені Е. М. Лібанова [10], О. О. Чуприна [11]. Цілі розвитку тисячоліття як крок до підвищення рівня світової продовольчої безпеки досліджувала О. Б. Чернега [12]. Поряд з цим реалізація нового порядку денного у сфері розвитку зумовлює необхідність визначення пріоритетних заходів щодо ліквідації злиденності в найменш розвинутих країнах, для поступового переходу до вирішення інших завдань у сфері сталого розвитку на період 2015–2030 рр.

Метою статті є визначення пріоритетних заходів щодо ліквідації злиденності як необхідної умови сталого розвитку.

Як уже зазначалося, значна кількість людей у світі живе в умовах крайньої бідності та страждає від недоїдання. За даними ООН, переважна більшість людей, які живуть менш ніж на \$1,25 у день, проживають у Південній Азії та Африці на південь від Сахари [3]. У 2015 р. частка населення Африки на південь від Сахари, що живе в умовах злиденності, як і раніше, становила більше 40% [3].

На думку Ф. Тазоача, «злиденність є найстарішим і найбільш стійким вірусом, що призводить до нищівних хвороб у країнах третього світу» [5]. Стан більшості найменш розвинутих країн (НРК) характеризується тим, що абсолютна злиденність перетворилася на всеохопне явище в суспільстві, при цьому особливо великі масштаби і глибина бідності спостерігаються в африканських НРК.

Зарубіжні науковці, які досліджували питання злиденності в НРК, акцентують увагу на різних причинах, що сприяють її виникненню.

Так, А. Адде-Коренкі, досліджуючи причини злиденності в Африці, відзначає корупцію і погане управління, низький рівень використання земель та слабку систему землекористування, громадянські війни і нескінченні політичні конфлікти, нерозвиненість інфраструктури, хвороби й слабкі установи охорони здоров'я, політику Світового банку і МВФ (надані кредити мали жорсткі умови, наприклад, вимоги щодо скорочення сукупних державних витрат вплинули на основні соціальні сфери – освіту, охорону здоров'я та інфраструктуру, які є рушійною силою економічного розвитку) [6, с. 150].

М. Фоголе до причин злиденності й голоду в африканських країнах відносить низьку продуктивність сільського господарства, безробіття та нерівність доходів, внутрішні конфлікти та громадянські війни, високе зростання населення, відсутність адекватних базових послуг [7]. На його думку, ефективною стратегією боротьби зі злиденністю є фокусування на ресурсах, виробництві й людях, покращенні охорони здоров'я і освіти, розвитку сільського господарства [7].

Д. Філіп і М. І. Райхан називають такі причини уразливості й бідності, як війни, сільськогосподарські цикли та стихійні лиха, корупцію і соціальну нерівність, тотальну безграмотність і широке поширення захворювань [8].

Ф. Тазоача, А. І. Гамава вважають також однією з причин злиденності неграмотність населення [5; 9].

Отже, враховуючи розглянуті вище причини злиденності в НРК, пріоритетні заходи щодо її ліквідації повинні включати поширення доступу населення до базових послуг соціальної сфери та інфраструктури та поліпшення стану останніх, а саме:

1) *збільшення продуктивності сільського господарства*. Одним з ключів до скорочення масштабів поширеної злиденності в НРК є розвиток виробничого потенціалу. Стабільне скорочення масштабів злиденності в НРК потребує створення національного багатства і такого розвитку внутрішнього виробничого потенціалу, при якому розширюються можливості продуктивної зайнятості [13, с. 2].

Важливе значення для економічного розвитку та скорочення масштабів злиденності має сільське господарство, на яке припадає близько 10% ВВП і більше половини від загального числа робочих місць у країнах, що розвиваються. У тих країнах, де більше третини населення страждає від голоду, на сільське господарство припадає 21% від ВВП [14].

Маючи велику частку сільськогосподарських угідь у земельному фонді (57% і 44% відповідно), такі найбідніші регіони, як Південна Азія та Африка на південь від Сахари, могли б збільшити доходи сільського населення та значно скоротити злиденність (*рис. 1*);

2) *доступ до водопостачання, санітарії та гігієни (ВСГ)*. Достатня кількість безпечної питної води, адекватна санітарія і дотримання правил гігієни є основоположними для розвитку людини. Відсутність доступу до ВСГ негативно позначається не тільки на здоров'ї людей, якості життя, але й на можливостях реалізації свого потенціалу. Як зазначають експерти ПРООН, «небезпечна вода і погані санітарні умови здійснюють значний негативний вплив на збільшення світової бідності та нерівності, забираючи мільйони життів, руйнуючи життєвий уклад, порушуючи гідність і послабляючи перспектив економічного зростання» [16];

3) *покращення охорони здоров'я*. Алма-Атинська декларація Міжнародної конференції з первинної медико-санітарної допомоги охарактеризувала здоров'я не тільки як відсутність хвороб чи фізичних дефектів, але й як стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, яке є основним правом людини, та визнала, що досягнення вищого рівня здоров'я становить найважливіше всесвітнє соціальне завдання [17];

4) *покращення соціального захисту*. Як зазначено в доповіді Міжнародної організації праці (МОП), «системи соціального захисту відіграють ключову роль у функціонуванні сучасних суспільств і є важливою частиною комплексних стратегій економічного і соціального розвитку» [18, с. 5]. Політика у сфері соціального захисту відіграє важливу роль в реалізації права люди-

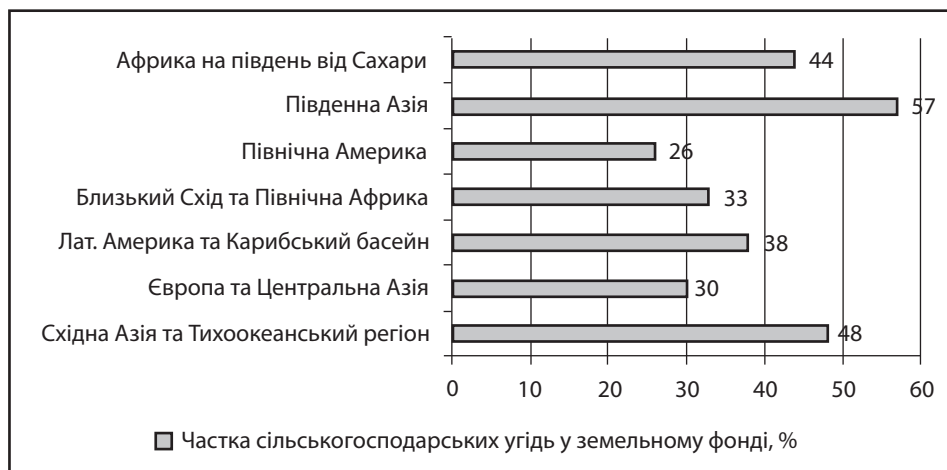

Рис. 1. Частка сільськогосподарських угідь у земельному фонді регіонів світу у 2013 р.

Джерело: складено за [15].

ни на соціальне забезпечення для всіх, знижуючи рівень бідності та нерівності, а також сприяючи інклюзивному зростанню за рахунок підвищення людського капіталу і продуктивності, стимулюючи внутрішній попит і структурну трансформацію національної економіки [18, с. 21]. На думку експертів Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО), «адекватний соціальний захист здатен швидко ліквідувати злиденність, голод і деякі види недоїдання, усунути розрив між рівнем трудових доходів і межею бідності» [19];

5) *забезпечення освіти*. Важливу роль у ліквідації злиденності та досягненні сталого розвитку відіграє освіта, яка сприяє розширенню можливостей кожної людини і перетворенню суспільства. Як зазначають вітчизняні дослідники С. Я. Салига, В. М. Гельман, Л. І. Кирилова, «з одного боку, освіта є індивідуальним благом і корисна конкретній особі, підвищуючи її доходи, а з іншого – освіта дає благо суспільству в цілому» [20, с. 22].

У Ріо-де-Жанейрській декларації з навколишнього середовища та розвитку ООН (1992 р.) визначено, що «освіта є незамінним фактором для зміни підходів людей, з тим щоб вони мали можливість оцінювати і вирішувати поставлені перед ними проблеми у сфері сталого розвитку» [21].

Варто відзначити, що у розвинених країнах освіта виконує різноманітні освітні, соціальні та економічні функції, забезпечуючи постійний розвиток людського капіталу нації; задоволення освітніх потреб населення; гнучке і швидке підстроювання працівників під мінливі вимоги ринку праці і технологічного середовища; створення кадрового потенціалу інноваційного розвитку економіки і соціальної сфери; додатковий приплив коштів у систему освіти за рахунок різкого збільшення масштабів освітньої діяльності [22, с. 8].

Говорячи про важливу роль освіти у покращенні ставлення людини до довкілля, вітчизняний науковець І. С. Каленюк відзначає, що «такі проблеми, як дефіцит води, надмірна експлуатація землі і надр, швидка урбанізація є симптомами «хворого» розвитку» [23, с. 217];

6) *покращення стану навколишнього середовища*. У бідних верств населення кошти для існування більшою мірою залежать від природних ресурсів, оскільки ці люди часто проживають у найбільш несприятливих районах, вони в першу чергу страждають від деградації навколишнього середовища [3].

Бідність більшості населення визнається як основною причиною, так і наслідком деградації навколишнього середовища і виснаження природних ресурсів [24]. Більше того, витрати від зневаги до навколишнього середовища є суттєвими. Наприклад, Світовим банком підраховано, що в Нігерії довгострокові витрати, пов'язані з бездіяльністю у справі запобігання деградації довкілля, склали більше \$5,1 млрд на рік, що перевищує 15% ВВП [24]. Деякі з негативних наслідків деградації є незворотними. Підземні води, забруднені промисловими і сільськогосподарськими хімікатами, насилу піддаються очищенню. Для відновлення ґрунтового покриву, змитого або розвіяного всього за кілька років, потрібні століття. Вимерлі види рослин і тварин зникли назавжди, а разом з ними – їх потенційна користь для здоров'я людей, економіки та інших сфер життя [24]. До того ж, як слушно наголошують експерти ПРООН, «зміна клімату все більше загрожує загальмувати прогрес у розвитку. Тому необхідно усвідомити, що боротьба з бідністю і боротьба з впливом змін клімату – взаємопов'язані зусилля. Вони повинні підкріплювати один одного, і успіху треба прагнути на двох фронтах одночасно. Цей успіх повинен включати значні заходи щодо адаптації, оскільки зміна клімату найбільше загрожує НРК навіть у тому випадку, якщо серйозні зусилля по зниженню викидів будуть вжиті негайно» [25, с. 4].

Необхідно зазначити, що розглянуті заходи є водночас не тільки і засобом, і метою ліквідації злиденності в НРК, але і неодмінною умовою досягнення сталого розвитку всіма країнами світу (рис. 2).

ВИСНОВКИ

Отже, здійснення пріоритетних заходів щодо поширення доступу населення НРК до якісних базових послуг соціальної сфери й інфраструктури дозволить

Рис. 2. Пріоритетні заходи у сфері ліквідації злиденності

Джерело: складено за [4–9].

збільшити доходи сільського населення, покращити здоров'я людей та підвищити рівень життя, збільшити її тривалість, підвищити працездатність, скоротити нерівність, розширити права і можливості кожної людини, а отже, ліквідувати злиденність.

Ураховуючи взаємопов'язаний і комплексний характер цілей у сфері сталого розвитку, здійснення пріоритетних заходів щодо ліквідації злиденності буде мати величезне значення для забезпечення успішної реалізації нового порядку денного. Утім, необхідно наголосити на тому, що збільшення продуктивності сільського господарства, доступ до ВСГ, покращення охорони здоров'я та соціального захисту, забезпечення освіти, покращення стану довкілля потребує значної національної державної фінансової підтримки. Поряд з національним державним фінансуванням базових потреб населення НРК необхідним є міжнародне фінансування, що відіграє важливу роль в активізації спільних зусиль щодо досягнення сталого розвитку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development: Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015. URL: http://www.mfa.gr/images/docs/pagkosmia_zitimata/resolution_sdgs.pdf
2. United Nations Millennium Declaration Resolution adopted by the General Assembly 8 September 2000. URL: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e>
3. Цели развития тысячелетия: доклад ООН за 2015 г. URL: <http://http://www.un.org/ru/millenniumgoals/mdgreport2015.pdf>

4. Brown L., Gentilini U. On the Edge: the Role of Food-Based Safety Nets in Helping Vulnerable Household Manage Food Insecurity. URL: https://www.researchgate.net/publication/23547705_

5. Tazoacha F. The Causes and Impact of Poverty on Sustainable Development in Africa. URL: <http://ged.u-bordeaux4.fr/SCTAZOACHA.pdf>

6. Addae-Korankye A. Causes of Poverty in Africa: A Review of Literature. *American International Journal of Social Science*. December 2014. Vol. 3, No. 7. URL: http://www.aijssnet.com/journals/Vol_3_No_7_December_2014/16.pdf

7. Phogole M. Issues of Increasing Levels of Poverty and Hunger in Africa, with Specific Reference to South Africa. URL: <https://www.africaportal.org/dspace/articles/issues-increasing-levels-poverty-and-hunger-africa-specific-reference-south-africa>

8. Philip D., Rayhan Md. Israt. Vulnerability and Poverty: What are the causes and how are they related? URL: http://www.zef.de/fileadmin/downloads/forum/docprog/Termpapers/2004_3a_Philip_Rayan.pdf

9. Gamawa A. The Role of Home Economics Education in Alleviating Poverty for Sustainable Development and Human Capacity Building in Nigeria. URL: <http://jeteraps.scholarlinkresearch.com/articles/The%20Role%20of%20Home%20Economics%20Education.pdf>

10. Демографічні чинники бідності: кол. моногр./за ред. Е. М. Лібанової. Київ: Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, 2009. 184 с.

11. Чуприна О. О. Порівняльний аналіз методологічних підходів до оцінки бідності та соціальної нерівності. *Економічний простір*. 2013. № 75. С.131–140.

12. Продовольча безпека і персоніфікація харчування: у пошуках балансу та ефективної системи управління: монографія/О. Б. Чернега, Ю. Г. Бочарова, Т. В. Кожухова, С. В. Маловичко та ін.; ред. О. Б. Чернега. Кривий Ріг, 2015. 256 с.

13. Доклад о наименее развитых странах (2006). URL: <http://www.un.org/ru/development/surveys/docs/ldc2006.pdf>

14. Продовольственная безопасность в мире. URL: <https://interaffairs.ru/news/printable/374>

15. World Development Indicators 2016. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/23969>

16. Что кроется за нехваткой воды: власть, бедность и глобальный кризис водных ресурсов. URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr_2006_summary_en.pdf

17. Алма-Атинская декларация, принятая Международной конференцией по первичной медико-санитарной помощи (1978). URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/almaata78.shtml

18. Доклад о социальной защите в мире 2014/2015. URL: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-moscow/documents/publication/wcms_390985.pdf

19. Достижение нулевого голода: критическая роль инвестиций в социальную защиту и сельское хозяйство. URL: <http://www.fao.org/3/a-i4951r.pdf>

20. Салига С. Я., Гельман В. М., Кирилова Л. И. Теоретичні аспекти фінансового забезпечення соціальної сфери: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2010. 52 с.

21. RIO declaration on environment and development report of the united nations conference on environment and development (Rio de Janeiro, 1992). URL: <http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1>

22. Обучение на протяжении жизни в условиях новой экономики. URL: http://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources/278200-1099079877269/547664-1099079984605/LLL_KE_Russian.pdf

23. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку: монографія: у 2 т. Т. II/Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Л. Л. Антонюк та ін.; за заг. ред. Д. Г. Лук'яненка, А. М. Поручника. Київ: КНЕУ, 2006. 592 с.

24. Африка: стратегии реагирования. URL: <http://www.unep.org/geo/geo2000/Russian/rus-218-235.pdf>

25. Human Development Report 2007/2008. URL: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-20078>

REFERENCES

Addae-Korankye, A. "Causes of Poverty in Africa: A Review of Literature" *American International Journal of Social Science*. http://www.aijssnet.com/journals/Vol_3_No_7_December_2014/16.pdf

"Alma-Atinskaia deklaratsiya, priyataya Mezhdunarodnoy konferentsiyey po pervichnoy mediko-sanitarnoy pomoshchi (1978)" [The Alma-ATA Declaration International conference on primary health care (1978)]. http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/almaata78.shtml

"Afrika: strategii reagirovaniya" [Africa: response strategies]. <http://www.unep.org/geo/geo2000/Russian/rus-218-235.pdf>

Brown, L., and Gentilini, U. "On the Edge: the Role of Food-Based Safety Nets in Helping Vulnerable Household Manage Food Insecurity". https://www.researchgate.net/publication/23547705_Chupryna, O. O. "Porivnialnyi analiz metodolohichnykh pidkhodiv do otsinky bidnosti ta sotsialnoi nerivnosti" [Comparative analysis of methodological approaches to the assessment of poverty and social inequality]. *Ekonomichnyi prostrir*, no. 75 (2013): 131-140.

Cherheha, O. B. et al. *Prodovolcha bezpeka i personifikatsiia kharchuvannia: u poshukakh balansu ta efektyvnoi systemy upravlinnia* [Food security and personalization of power: in search of balance and an efficient management system]. Kryvyi Rih, 2015.

"Chto kroetsya za nekhvatkoy vody: vlast, bednost i globalnyy krizis vodnykh resursov" [What lies beyond scarcity: power,

poverty and the global water crisis]. http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr_2006_summary_en.pdf

Demografichni chynnyky bidnosti [Demographic factors of poverty]. Kyiv: Instytut demohrafii ta sotsialnykh doslidzhen NAN Ukrainy, 2009.

"Doklad o naimeyey razvitykh stranakh (2006)" [The report on the least developed countries (2006)]. <http://www.un.org/ru/development/surveys/docs/lcd2006.pdf>

"Doklad o sotsialnoy zashchite v mire 2014/2015" [Report on social protection in the world 2014/2015]. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-moscow/documents/publication/wcms_390985.pdf

"Dostizheniye nulevogo goloda: kriticheskaya rol investitsiy v sotsialnyu zashchitu i selskoe khozyaystvo" [Achieving zero hunger: the critical role of investment in social protection and agriculture]. <http://www.fao.org/3/a-i4951r.pdf>

Gamawa, A. "The Role of Home Economics Education in Alleviating Poverty for Sustainable Development and Human Capacity Building in Nigeria" <http://jeteraps.scholarlinkresearch.com/articles/The%20Role%20of%20Home%20Economics%20Education.pdf>

"Human Development Report 2007/2008". <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-20078>

Lukianenko, D. H. et al. *Upravlinnia mizhnarodnoiu konkurentospromozhnistiu v umovakh hlobalizatsii ekonomichnoho rozvytku* [Management of international competitiveness under conditions of globalization of economic development]. Kyiv: KNEU, 2006.

"Obucheniye na protyazhenii zhizni v usloviyakh novoy ekonomiki" [Training for life in the new economy]. http://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources/278200-1099079877269/547664-1099079984605/LLL_KE_Russian.pdf

Phogole, M. "Issues of Increasing Levels of Poverty and Hunger in Africa, with Specific Reference to South Africa". <https://www.africaportal.org/dspace/articles/issues-increasing-levels-poverty-and-hunger-africa-specific-reference-south-africa>

Philip, D., and Rayhan, Md. Israt. "Vulnerability and Poverty: What are the causes and how are they related?". http://www.zef.de/fileadmin/downloads/forum/docprog/Termpapers/2004_3a_Philip_Rayan.pdf

"Prodovolstvennaya bezopasnost v mire" [Food security in the world]. <https://interaffairs.ru/news/printable/374>

"RIO declaration on environment and development report of the united nations conference on environment and development (Rio de Janeiro, 1992)". <http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1>

Salyha, S. Ya., Helman, V. M., and Kyrylova, L. I. *Teoretychni aspekty finansovoho zabezpechennia sotsialnoi sfery* [Theoretical aspects of financial provision of social sphere]. Zaporizhzhia: KPU, 2010.

Tazoacha, F. "The Causes and Impact of Poverty on Sustainable Development in Africa". <http://ged.u-bordeaux4.fr/SCTAZOACHA.pdf>

"Tseli razvitiya tysyacheletiya: doklad OON za 2015 g." [The Millennium development goals: report of the United Nations for 2015.]. <http://http://www.un.org/ru/millenniumgoals/mdgreport2015.pdf>

"Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development: Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015". http://www.mfa.gr/images/docs/pagkosmia_zitimata/resolution_sdgs.pdf

"United Nations Millennium Declaration Resolution adopted by the General Assembly 8 September 2000". <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e>

"World Development Indicators 2016". <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/23969>